

Sosiologia-lehden historia ja opetuskansionhanke

Tavoitteena historiatietoisuuden parantaminen

Työskentelin syksyllä Westermarck-seuran harjoittelijana hankkeessa, jonka tarkoituksena oli helpottaa *Sosiologia*-lehden vanhojen materiaalien käyttöä. Lehden verkkosivuilla on osin jo valmiina numerokohtainen indeksi, josta lehden artikkeleita pääsee selailemaan, sekä henkilöhakemisto, josta artikkelit löytyvät kirjoittajakohtaisesti. Lisäksi nyt on meneillään kolme *Sosiologian* käytettävyyttä edesauttavaa osahanketta. Ensinnäkin vanhoja artikkeleita on saatettu digitaaliseen muotoon ja niitä ollaan julkaisemassa *Elektra*-tietokannassa, jonne pääsee lehden indeksisivuilta. Toiseksi artikkeleihin on alettu liittää aiempaa tarkempaa metatietoa – sisältöä kuvaavia asiasanoja – mikä helpottaa niiden löytymistä tietokannoista. Kolmanneksi *Sosiologian* sivuille on rakennettu teemakohtaista indeksia eli opetuskansiota, jonka on tarkoitus osaltaan helpottaa artikkelien käyttöä opiskelussa, opetuksessa ja tutkimuksessa.

Omaan työnkuvaani kuuluivat erityisesti artikkelien asiasanoittaminen sekä opetuskansion laatiminen. Samalla minulla on ollut

oivallinen tilaisuus tutustua tarkemmin suomalaisen sosiologian historiaan. Työ on kuitenkin vasta alussa. Harjoittelujakson aikana ehdin asiasanoittaa artikkeleita viiden ensimmäisen vuosikeran ajalta, siis vuoteen 1968 saakka (yhteensä 88 artikkelia). Myös opetuskansion ensimmäinen versio ja jako sosiologian erityisaloihin on tehty näiden artikkelien pohjalta, jolloin uudempien tutkimusperinteiden vaikutus ei näy luokittelussa.

Miksi historian tunteminen on arvokasta? Westermarck-seura on julkaissut *Sosiologiaa* vuodesta 1964 saakka, piakkoin viidenkymmenen vuoden ajan. Lehtëä voi pitää perustamisestaan lähtien merkittävimpanä suomalaisen sosiologian julkaisu- ja keskustelukanavana siitä huolimatta, että sosiologian kenttä on laajentunut, moninaistunut ja fragmentoitunut. Myös erityisalot, kuten naistutkimus ja hallintotiede, ovat institutionalisoituneet ja perustaneet omia julkaisukanaviaan. Lehden julkaisemisen ehdot ovat muuttuneet, kun tiedepolitiikassa korostetaan lähinnä kansainvälisen julkaisemisen merkitystä, ja lisäksi itsenäisen julkaisemisen tekniset edellytykset ovat verkon myötä melkoisesti parantuneet.

Näistä kehityskuluista huolimatta *Sosiologia* on edelleen tehokkain kanava suomalaisen sosiologiyhteisön tavoittamisessa.

Lehden historia on kiinnostava siksi, että se edustaa suomalaisen sosiologian valtavirtaa, vaikka se ei tietenkään heijastele suoraan tutkijoiden intresseissä tapahtuvia muutoksia. Historiallisten kehityskulujen ymmärtäminen lisää suhteellisuudentajua ja suvaitsevaisuutta – orgaanista solidaarisuutta – tilanteessa, jossa sosiologia näkökulmia ja perinteitä on paljon enemmän kuin mihin yhden tutkijan on mahdollista perehtyä. Vaikka onkin perusteltua kysyä, onko historiaan takertuminen aina tarkoituksenmukaista, perinteen merkitystä on vaikea sivuuttaakaan. Se antaa paradigma-kiistoihin laajemman perspektiivin. Lisäksi historiasta saattaa löytää yllättävän relevantteja ja tuoreita näkökulmia, jotka aikalaiskeskustelussa ovat syystä tai toisesta jääneet pimentoon.

Sosiologian vanhojen materiaalien tuominen paremmin sosiologien saataville on omiaan parantamaan historiatietoisuutta. Seuraavassa teen lyhyen katsauksen suomalaisen sosiologian ja *Sosiologia*-lehden historiaan. Tämän jälkeen esittelen hieman tarkemmin leh-

den sisältöä 1960-luvulla, ja lopuksi palaan harjoittelujaksolla tekemääni opetuskansioaihioon.

Suomalaisen sosiologian ja *Sosiologian* vaiheita

Ennen toista maailmansotaa suomalaisessa sosiologiassa vaikutti kaksi keskeistä suuntausta. Jo vuonna 1890 sosiologian dosentiksi nimitetyn Edvard Westermarckin ympärille muodostunut etnososiologinen koulukunta nojasi brittiläiseen empirismiin ja evolutionismiin, ja sen tutkimus oli pitkälti sosiaaliantropologista ja kansatieteellistä. Westermarckin tutkimuskohteena olivat moraalikäsitteet ja moraaliset tunteet eri kulttuureissa sekä erityisesti kristinuskon ja avioliitto. Toinen keskeinen suuntaus oli saksalaiseen taloustieteen historialliseen koulukuntaan nojaava sosiaalilastollinen ja sosiaalipoliittinen tutkimus eli niin kutsuttu konkreettinen sosiaalitutkimus. Sen piirissä tutkittiin yhteiskunnan luokkajakoja, reformeja ja sosiaalisia ongelmia, ja sillä oli muun muassa keskeinen vaikutus siihen, että sosiaalipoliitikasta kehittyi Suomessa itsenäinen oppiaine. (Allardt ym. 1992, 13–15.)

Kun edellä mainitut perinteet tarkastelivat lähinnä esiteollista yhteiskuntaa, *Sosiologia*-lehden perustamisen aikaan, vuonna 1964 Suomessa oli jo vakiintunut modernin sosiologian perinne, joka keskittyi teollisen yhteiskunnan kysymyksiin ja joka hyödynsi Yhdysvalloista tuotuja tilastollisia tutkimusmenetelmiä. Seuraavina vuosikymmeninä ahkerasti luetut oppikirjat, Erik Allardtin ja Yrjö Littusen *Sosiologia* (1958)

sekä Antti Eskolan *Sosiologian tutkimusmenetelmät I* (1962), olivat ilmestyneet. Sosiologisen tutkimuksen tyyppilliseksi muodoksi oli vakiintunut lomaketutkimus (Alastalo 2005, 55–85). 1950- ja 1960-luvuilla sosiologia vahvistui asemaansa myös institutionaalisesti. Virkojen ja väitösten määrä kasvoi ja maassa oli perustettu sektoritutkimuslaitoksia (Alastalo 2005, 56, 74).

Erkki Kaukonen (1986, 331) on nimittänyt tätä nyt pääasiallisen huomion kohteena olevaa aikakautta (1964–1968) ”yhteiskunnallisesti osallistuvan, liberaalis-positivistisen sosiologian” kaudeksi. 1970-luvun taitetta lähestyttäessä niin lehdessä kuin sosiologisessa kentässä yleisemmin tapahtui marxilainen käänne ja radikalisoituminen, jonka seurauksena osa sosiologiyhteisöstä etääntyi lehdestä (ks. myös Eskola 1974). Suunnanmuutoksen myötä lehden linja muuttui konkreettisesta yhteiskuntapolitiikasta teoreettisempaan suuntaan samalla, kun kirjoittajakunta kapeeni. Positivismikritiikki ja marxilaisen paradigman etsiminen hallitsi kirjoittelua pitkälle 1970-luvulle. Teoretisoituminen näkyi myös *Sosiologiassa* julkaistujen empiiristen artikkelien osuudessa, joka putosi 1960-luvun 27 prosentista 13 prosenttiin, kun se taas 1980-luvun ensimmäisellä puoliskolla kohosi 38 prosenttiin (Räsänen ym. 2005, 310).

Kaukonen (1986, 331) mukaan lehden seuraava toimituksellinen käänne tapahtui vuonna 1978, jolloin sen sisältö monipuolistui ja konkretisoitui. Hajautuneen sosiologiyhteisön orgaaninen solidaarisuus muotoutui ja samalla

tapahtui eräänlaista professionalisoitumista. Vaikka tutkimusaiheet olivat taas konkreettisempia, olivat ne kuitenkin samalla myös 1960-lukua selvemmin tutkimustradition välittämiä. Tilastoihin ja lomakkeisiin perustunut empiirisen tutkimuksen perusmuoto alkoi myös menettää hegemonista asemaansa, kun niin kutsuttu laadullinen tutkimus yleisty.

Räsänen, Erolan ja Härkösen (2005, 310) katsauksen perusteella ”laadullinen” ja ”määrällinen” tutkimus ovat 1980-luvulta alkaen olleet melko tasapuolisesti edustettuina *Sosiologia*-lehdessä, joskin 2000-luvun alussa laadullisten artikkelien osuus meni selkeästi määrällisten ohi (ks. tästä trendistä myös Alastalo 2005). 1990-luvun alun jälkeen myös ylipäättään empiiristen artikkelien osuus on kasvanut varsin nopeasti suhteessa ”teoreettisiin” artikkeleihin, jotka eivät perustu empiirisen aineiston analyysiin (Räsänen ym. 2005, 310). Näistä katsauksessa teoreettisiksi luokitelluista artikkeleista on huomautettava, että ne pitävävät sisällään melko erilaisia tekstejä, joissa kaikissa varsinaisena tarkoituksena ei suinkaan ole teoreettinen kehittäminen, kuten alempana käy ilmi.

”Yhteiskunnallisesti osallistuva, liberaalis-positivistinen” *Sosiologia*

Millainen *Sosiologia*-lehdestä sen perustamisen jälkeen sitten tuli? Kaukonen tiivistys ”yhteiskunnallisesti osallistuva” tuntuu osuvalta. Institutionaalisesti vakiintunut, eräänlaista kultakauttaan elävä tiede keskusteli aktiivisesti ympä-

röivän yhteiskunnan kanssa. Tutkijoiden osallistumispyrkimykset ja niistä käyty keskustelu näkyvät heti *Sosiologia*-lehden ensimmäisessä pääkirjoituksessa, jossa pohditaan osallistumisen tarvetta ja sen ongelmia (Eskola 1964):

Luultavasti nekin, jotka eivät oikein hyväksi sosiologien ahkeraa osallistumista, yhtyvät periaatteeseen, että tiedettä on käytettävä ”siihen, mihin se järjen nimessä on tarkoitettukin, yhteiskuntatiedettä yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteluun”, kuten Suomen Kuvalehti äskettäin kirjoitti. Toisaalta ahkerinkaan mukanaolija ei varmaan kiellä sitä, että osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja toimintaan saattaa aiheuttaa pulmia ja väärinkäsityksiä, joista varovainen ja kiistanalaisia aiheita karttava tutkija välttyy.

Samana vuoden neljänteen numeroon lehden toimitus on pyytänyt yliopiston, puolueiden ja median edustajilta lausuntoja tutkijoiden osallistumisesta yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Ensimmäisessä pääkirjoituksessa myös asetetaan lehdelle tavoitteeksi tiedonvälityksen lisääminen yhtäältä sosiologien kesken ja toisaalta sosiologien ja muiden yhteiskunnallisista kysymyksistä kiinnostuneiden välillä. Tämä toteutui *Sosiologiassa* niin, että 1960-luvulla kirjoittajakunnassa oli myös useita yliopistososiologian ulkopuolisia ihmisiä (ks. Kaukonen 1986, 331). Samalla monien artikkelien aiheet käsitelivät konkreettista yhteiskuntapolitiikkaa, osa enemmän hallinnon ja yhteiskuntasuunnittelun näkökulmasta (esim. Seppänen 1967),

osa taas enemmän ajankohtaiseen poliittiseen debattiin (esim. Bruun 1965) tai tiedepolitiikkaan viitaten.

Ensimmäisten vuosien artikkeleissa on kuitenkin varsin paljon sisällöllistä, muodollista ja tyylillistäkin vaihtelua. Artikkelinimikkeellä on julkaistu niin muutaman sivun mittaisia esseistisiä puheenvuoroja (esim. Eskola 1966) kuin pidempiä teoreettisia kehittäilyitä (esim. Allardt 1964) tai empiirisiä tutkimusartikkeleita (esim. Seppänen 1965). Max Weberistä ja Westermarckista ilmestyi henkilökeskeiset artikkelit (Allardt 1965; Luoma 1967). Osa artikkeleista on erilaisia katsauksia yhteiskunnan tai sosiologian tilaan (esim. Stolte-Heiskanen & Heiskanen 1966; Haavio-Mannila 1968), osassa taas käydään rajaneuvotteluita naapuritieteiden kanssa (esim. Tauriainen 1965).

Kaukosen luonnehdinnan toinen puoli, ”liberalistis-positivistinen” *Sosiologia*, näkyy ainakin kahdella tavalla. Yhteiskunnallinen kommentaari asettuu pääasiassa sekä oikeistokonservatiiveja että laitavasemmistoa vastaan (esim. Allardt 1967) tai vaihtoehtoisesti koettaa saada ääriäidat parempaan keskusteluyhteyteen keskenään (esim. Eskola 1965). Suhde marxilaiseen perinteeseen on lähinnä uteliaan kiinnostunut, joka tapauksessa varsin erilainen kuin 1970-luvulla. Vaikka keskusteluyhteyttä haetaan neuvostososiologiaankin (Littunen 1964), tehdään se kuitenkin selvästi ”länsimaisen” sosiologian traditiosta käsin.

Liberaalin yleisasenteen lisäksi ”uusi amerikkalainen sosiologia” hallitsee myös teoreettisella ja me-

netelmällisellä tasolla. Talcott Parsonsiin viitataan useassa artikkelissa, ja vielä useammin hyödynnetään hänen käsitteistöään. Toinen toistuva amerikkalainen auktoriteetti on sovittelevaan käyttöön hyvin soveltuva Ralf Dahrendorf ja hänen teoriansa luokkakonfliktien sääntelystä. Kotimaisten nimien joukosta taas erottuu selkeästi Allardt, johon viitataan ahkerasti (Kaukonen 1986, 335) ja joka myös itse kirjoitti *Sosiologiaan* sekä artikkeleita että muita keskustelupuheenvuoroja.

Aineistojen ja menetelmien osalta osallistuvaa havainnointia ja haastattelujakin hyödynnetään satunnaisesti, mutta lomakkeisiin ja tilastoihin perustuva tutkimus on hallitsevaa. Tutkittavasta aiheesta riippumatta tutkimuskohde lähes aina ristiintaulukoidaan sukupuolen, iän ja yhteiskuntaluokan kanssa, ja toisinaan on käytössä myös matemaattisesti hienostuneempia monimuuttujamenetelmiä, kuten faktorianalyysiä ja regressioanalyysiä. Erityisiä ”laadullisia” menetelmiä ei mainita nimeltä sisällönanalyysiä lukuunottamatta.

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että sosiologisen kirjallisuuden lajit ovat varsin monipuolisesti edustettuina 1960-luvun lehdessä. Edellä esitetyt luonnehdinnat eivät perustu systemaattiseen analyysiin, ja ne ovat 2010-luvun lukijan tulkintoja. Kirjoittajien varsinaisia intentioita tai tekstien merkityksiä omassa historiallisessa kontekstissaan on tietysti hankalampi arvioida.

Sosiologia-lehden opetuskansio

Teemakohtaista indeksiä eli ope-

tuskansiota siis lähdettiin muotoilemaan, jotta *Sosiologian* artikkelit olisivat helpommin käytettävissä. Valmista jaottelua teema-alueisiin ei ollut, mutta käytin hyväkseni erilaisia listauksia oppikirjoista ja esimerkiksi *Wikipediasta*. Tärkein apu teemojen määrittelemisessä tuli kuitenkin suomalaisen sosiologian bibliografoilta, joita on julkaistu kolme kappaletta, vuosilta 1964–1969 (Lamminen 1973), 1970–1979 (Turunen-Noro 1985) sekä 1980–1984 (Forsman 1989). Lopulta teemat muotoutuivat tietenkin vasta lukemalla artikkeleita.

Kysymys ei ole poissulkevasta luokittelusta, ja useimmat artikkelit löytyvätkin useammasta kuin yhdestä luokasta. Jälkikäteen tehdyllä ja muun kuin kirjoittajan tekemällä luokittelulla on ilmeiset ongelmansa. Kuten yllä käy ilmi, artikkelit ovat varsin erilaisia ja ilmeisesti varsin erilaisiin tarkoituksiin kirjoitettuja. Sosiologisen artikkelimuodon kehittyminen olisi ehkä oman kirjoituksensa aihe, mutta ainakin 1960-luvun variaatio jättää luokittelijalle paljon tulkinnanvaraa. Tekstiä selittävää metatekstiä on vaihtelevasti, ja kirjoittajat paikantavat itseään melko säästeliäästi niin teoreettisiin, metodologisiin kuin temaatisiin perinteisiin. Ehkä sellaisia perinteitä ei ollut juuri olemassa tai niitä ei tunnistettu.

Luokittelijan ratkaistavaksi siis jää esimerkiksi kysymys siitä, painottaako hän enemmän historiallista tarkkuutta, jolloin luokittelussa pyritään seuraamaan kirjoittajien itsensä tekemien tai heidän kontekstissaan mielekkäiden jaotteluiden merkitystä, vai pyrkikö hän historiallisesti mahdollisimman riippumattomiin luokkiin,

jolloin anakronismin vaara on ilmeinen. Omat luokitteluni kallistuvat ehkä väistämättä enemmän ylihistoriallisiin tai anakronistisiin tulkintoihin, mikä lienee opetuskansion tavoitteiden kannalta hyväkin asia.

Päädyin jakamaan luokat kolmeen pääryhmään: yleinen sosiologia, tutkimusmenetelmät sekä sosiologian erityisaloja. Yleiseen sosiologiaan katson kuuluvaksi yleiskuvaukset ja aikalaiskeskustelut, sosiologian teorian sekä sosiologian historian. Tutkimusmenetelmäosiossa on tieteenfilosofisia ja metodologisia perusteita koskeva osio sekä kaksi alaryhmää, aineistotyyppit ja analyysi- ja tulkintamenetelmät.

Pidän tässä yhteydessä hankalana jakoa laadullisiin ja määrällisiin menetelmiin, ja siksi sitä ei sellaisenaan opetuskansiossa ole. Erilaisten aineistotyyppien listaminen sen sijaan on suhteellisen selkeää, vaikka tässäkin kysymys ei ole mistään tasarakeisesta jaottelusta. Aineiston laajuutta kuvaavat luokat ovat: kansainväliset vertailut, pitkittäisaineistot sekä tapaustutkimukset. Aineiston laatua kuvaavat luokat puolestaan ovat: audiovisuaaliset aineistot, haastattelut, havainnoinnit, kyselyt ja lomakehaastattelut, tekstiaineistot sekä tilastot ja rekisterit. Laskin myös erilaiset vakiintuneet mittaukset aineistotyyppiin: semanttinen differentiaali, sosiometria sekä älykkyydestit.

Analyysi- ja tulkintamenetelmät sisältävät toistaiseksi lähinnä yksittäisiä tilastollisia menetelmiä: diskriminaatioanalyysi, faktoriaanalyysi, korrelaatiot, regressioanalyysi, ristiintaulukointi sekä ryhmittelyanalyysi. Sisälönanalyysissä laskeminen on voi

olla enemmän tai vähemmän keskeistä, joten se on myös “laadullisempi” menetelmä. Muita erityisiä laadullisia tulkintamenetelmiä (kuten nykyisin tutut retoriikan analyysi, keskusteluanalyysi tai diskurssianalyysin eri muodot) ei artikkeleissa nimetty, mikä kertoo laadullisten menetelmien kehittymättömyydestä ja marginaalisesta asemasta tuon ajan sosiologiassa. Analyysi- ja tulkintamenetelmiksi laskin myös matemaattisen mallintamisen sekä käsiteanalyysin. Vaikka jonkinlainen, vähintään implisiittinen käsiteanalyysi kuuluu epäilemättä kaikkiin tutkimuksiin ja esseisiin, on se joissain teksteissä selvästi keskeisemmässä roolissa kuin toisissa.

Luokittelu sosiologian erityisaloihin ilmiökentän perusteella ei sekään ole aivan yksinkertaista, ja nyt käsillä oleva luokittelu on aiheellista tarkistaa, kun artikkelien lukemista ja opetuskansion työstämistä seuraavan kerran systemaattisesti jatketaan. Nykyisessä luokittelussa on joitain yrityksiä ennakoida tulevaa, esimerkiksi kaupunkisosiologian sekä alkoholi- ja päihdetutkimuksen kategoriat, joissa ei vielä ole yhtään artikkelia.

Eri aikoina ja eri perinteissä on totuttu samankaltaistakin tutkimusta kutsumaan eri nimellä. Esimerkiksi sosiologit ovat puhuneet kulttuurista jo ennen nykyaikaista “kulttuurintutkimusta”. Nyt sisällytin “kulttuurisosiologiaan” kaikki taidetta ja populaarikulttuuria, kieltä, kansallisuutta ja etnisyyttä koskevat artikkelit, vaikka ne ovat ominakin luokkiin.

Lähtieteiden institutionalisointumisen asettaa myös seuraavaan kysymyksen: kun *Sosiologiassa* on julkaistu vaikkapa sosiaalipsykologian, sosiaaliantropologian, nais-

tutkimuksen tai hallintotieteen alaan kuuluvia artikkeleita, kuuluisiko ne luokitella näihin nykyisiin erityistieteisiin vai sosiologian erityisalueisiin? Tässä tein historiallis-institutionaalista mielekkyyttä korostavan valinnan ja jätin nykyisten naapuritieteiden nimet luokitukselta pois. Näin esimerkiksi naistutkimuksen artikkelit ovat "sukupuolen sosiologiaa" ja antropologiset artikkelit kuuluvat pääasiassa luokkaan "kansallisuus ja etnisyys".

Koko erityisalojen luettelo on seuraavanlainen: alkoholi- ja päihdetutkimus, arvot, normit ja roolit, historiallinen sosiologia, hyvinvointitutkimus, kansallisuus ja etnisyys, kasvatusta- ja koulutus sosiologia, kaupunkisosiologia, kielen sosiologia, kulttuurisosiologia, lapsuuden ja nuoruuden sosiologia, liikunnan ja ruumiin sosiologia, luokkatutkimus, maaseutus sosiologia, oikeussosiologia, perhesosiologia, pienryhmät ja ryhmädynamiikka, poikkeavuus ja kriminologia, politiikan sosiologia, sukupuolen sosiologia, taiteensosiologia, taloussosiologia, terveys sosiologia, tietees sosiologia, työn sosiologia, uskontososiologia, vapaa-ajan sosiologia, viestinnän sosiologia, väestötiede, yhteiskunnallinen muutos, yhteiskunnalliset liikkeet, yhteiskuntasuunnittelu ja ympäristösosiologia.

Lopuksi

Opetuskansioilla on mahdollisuus toteuttaa sosiologisen historia- ja perinnetietoisuuden lisäämisen tehtävää, vaikka ajan kanssa kunnolla olennaisia erotteluja harkiten ja tutkimusperinteisiin perehtyen olisi saattanut päätyä myös toisenlaiseen luokitteluun.

Se jätettäkään vakavamman empiirisen metasosiologian tehtäväksi. Tekijälleen luokittelu kuitenkin opetti yhtä ja toista sosiologiasta tieteenä, sen menetelmistä, historiasta ja osa-alueista. Edellä käsitellyistä ongelmistaan huolimatta tällaisella työllä lienee myös muille käytännöllistä arvoa. Teemakohtaista indeksiä voi lähestyä omista kiinnostuksistaan lähtien, toisin kuin kronologista tai kirjoitajakohtaista indeksiä. Sitä voivat käyttää niin opiskelijat ja opettajat oppinäytteissä ja kurssimateriaalina kuin tutkijatkin, jotka haluavat tutustua aiheestaan aiemmin käytyyn keskusteluun tai aineistonsa ja menetelmänsä aiempiin käyttötapoihin.

Toivonkin, että Westermarckseura pystyy tulevaisuudessa jatkamaan nyt alkanutta työtä. Samalla opetuskansion jatkokehittämisen ja päivittämisen kannalta olisi toivottavaa, että jatkossa kirjoittajat jo valmiiksi sijoittaisivat artikkeleitaan opetuskansion mukaisiin menetelmällisiin ja temaattisiin luokkiin. Jos nykyisistä, 1960-luvun perusteella kootuista luokista ei löydy oman artikkelin kannalta olennaisia luokkia, uusia sopii ehdottaa.

Juho Karvinen

Kirjallisuus

- Alatalo, Marja (2005) *Metodisuhdanteiden mahti. Lomaketutkimus suomalaisessa sosiologiassa 1947–2000*. Vastapaino, Tampere.
- Allardt, Erik (1964) *Yhdenmukaisuus, solidaarisuus ja konfliktit*. Sosiologia 1:1, 2–13.
- Allardt, Erik (1965) *Max Weber*. Sosiologia 2:1, 25–33.

Allardt, Erik (1967) *Päätöksiä tekevästä eliitistä ja käskyvallan legitimiisyydestä*. Sosiologia 4:3, 105–110.

Allardt, Erik, Alapuro, Risto & Alestalo, Matti (1992) *Suomalaisen sosiologian historiasta*. Teoksessa Risto Alapuro, Matti Alestalo & Elina Haavio-Mannila (toim.) *Suomalaisen sosiologian historia*. WSOY, Porvoo.

Allardt, Erik & Littunen, Yrjö (1958) *Sosiologia*. WSOY, Porvoo.

Bruun, Kerttu (1965) *Koulukotijärjestelmämme ja sukupuolisesti hairahtuneet tytöt*. Sosiologia 2:1, 3–13.

Eskola, Antti (1962) *Sosiologian tutkimusmenetelmät I*. WSOY, Porvoo.

Eskola, Antti (1964) *Pääkirjoitus*. Sosiologia 1:1, 1.

Eskola, Antti (1965) *Poliittisten ristiriitojen sääntely ja kommunismi*. Sosiologia 2:2, 62–68.

Eskola, Antti (1966) *Normit sosiologian tutkimuskohteena*. Sosiologia 3:1, 13–15.

Eskola, Antti (1974) *Kymmenen vuotta Sosiologiaa*. Sosiologia 11:2, 77–79.

Forsman, Maria (1989) *Bibliography of Finnish Sociology 1980–1984*. Transactions of The Westermarck Society vol. XXI.

Haavio-Mannila, Elina (1968) *Persialaisista perheistä*. Sosiologia 5:3, 131–136.

Kaukonen, Erkki (1986) *Sosiologia-lehden kaksi vuosikymmentä*. Sosiologia 23:4, 327–338.

Lamminen, Hilka Sisko (1973) *Bibliography of Finnish Sociology 1960–1969*. Transactions of The Westermarck Society vol. XIX.

Littunen, Yrjö (1964) Sitoutunut ja moniteoriainen yhteiskuntatutkimus. *Sosiologia* 1:3, 128–132.

Luoma, Matti (1967) Edvard Westermarck ja sukupuolimoraali. *Sosiologia* 4:4, 145–150.

Räsänen, Pekka, Erola, Jani & Härkönen, Juho (2005) Teoria ja tutkimus *Sosiologia*-lehdessä. *Sosiologia* 42:4, 309–314.

Seppänen, Paavo (1965) “Muuttuva yhteiskunta”. *Sosiologia* 2:2, 73–89.

Seppänen, Paavo (1967) Yhteiskuntasuunnittelu ja tutkimus. *Sosiologia* 4:1, 3–12.

Stolte-Heiskanen, Veronica & Heiskanen, Ilkka (1966) Sosiologinen tutkimus Unkarissa. *Sosiologia* 3:3, 117–124.

Tauriainen, Juhani (1965) *Sosiologia ja yhteiskuntahistoria*. *Sosiologia* 2:3, 113–117.

Turunen-Noro, Terttu (1985) *Bibliography of Finnish Sociology 1970–1979*. *Transactions of The Westermarck Society* vol. XX.